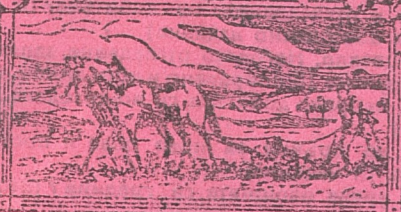

ПОПУЛАРНА ЗЕМЛЕДЕЛСКА БИБЛИОТЕКА

СЕЛСКО ТОВАРИСТВО

Редактират:

Г. С. Младаров — и — М. Стоев

ДОХОДНО ПТИЦЕВЪДСТВО ВЪ МАЛКИТЪ ДВОРОВЕ

ОТЪ

П. ГАБРОВСКИ

Директоръ на Държавното Сръдно
Земледѣлско училище въ с. Гадово.

(съ 13 фигури въ текста)

Второ преработено издание

КНИЖКА

39

Книгоиздателство
„АГРАРИЯ“ — София

ЦЕНА

8
20

До сѣга сѣ излѣзли следнитѣ книжки: Цена лева

1. Потрѣбни ли сѣ на земледѣльца знания по земледѣлие? (изчерпана) 3.—
2. Какъ трѣбва да уреди земледѣлецъ стопанството си за да бѣде то доходно? 8.—
3. Какъ да запазимъ влагата въ почвата? (II поправено издание) 4-80
4. Какво трѣбва да знае земледѣлецъ при развъждането и отгледването на добитѣка? (II поправено и допълнено издание) 5.—
5. Кръмно цвекло. Неговото отгледване, запазване и използване (II поправено и допълнено издание) 3-50
6. Какъ да направя добитѣка си по-доходенъ? (II издание) 6.—
7. Изборъ на прѣчки за ново лозе и посаждане-то имъ (II издание) 5.—
8. Какъ да уреда овошната си градина? (Второ издание) 7.—
9. Какво трѣбва да знае земледѣлецъ, преди да почне да строи сгради въ стопанството си? (II попр. и доп. издание) 6-50
10. Какъ се поправятъ развалени вина? (II издание) 4.—
11. Зименъ и пролѣтенъ фий. (Второ издание) 3-50
12. Разумно развъждане, отгледване и хранене на домашнитѣ птици (Трето допълнено издание) 8.—
13. Какъ да си направя ново лозе? Трето издание) 8.—
14. Какъ мога да добия отъ пчелинъ си по-голямъ доходъ? (Второ допълнено издание) 6.—
15. Какви орждия и машини трѣбва да си набави земледѣлецъ? (Нагласяване, употребление и запазване) 6.—
16. Какъ да основемъ въ нашето село скотовъдно дружество? 4.—
17. Засаждане и отглеждане овощни дръвчета въ двора (II издание) 4.—
18. Какъ да си построя ефтино, удобно и хигиенично жилище? (Съ 34 рисунки, планове и изгледи) 6.—
19. Приготовление на ракии коняци, вермути и ликьори 8.—
20. Разумно хранене на домашнитѣ животни 10.—
21. Люцерната 4.—
22. Развъждане отгледване и използване на свинята 8.—
23. По-важнитѣ болести и неприятели по житнитѣ растения и борбата съ тѣхъ 6.—

Популярна Земледѣлска Библиотека
«Селско Стопанство».

Ун. библиотека
ПЛОВДИВ

Инв. № 2691
1946

Доходно птицевѣдство

Книжка 39

въ малкитѣ дворове

Отъ

П. Габровски

Директоръ на Държавното Сръдно Земледѣлско
Училище въ Садово.

II поправено издание.
(Съ 13 фигури въ текста).

Книгоиздателство „Агрария“
София, Площадъ „Солунъ“ № 1.

Съдържание.

Предговоръ.

Условия за успеха на птицевъдството въ малкитѣ дворове.

1. Подходяща раса: Худанъ, Лангшанъ, Орпингтонъ, Миньорка, Виандотъ.
2. Дворъ и жилище.
3. Храна: а) растителна храна, б) животинска храна, в) смесени храни.
4. Съставъ на кокошето стадо.
5. Насаждане.
6. Отгледване на пилетата.
7. По-важни пороци и болести по птицитѣ и лѣкуването имъ. Пороци. Външни болести. Вътрешни болести. Паразити.
8. Запазване яйца за презъ зимата.

У, № 341

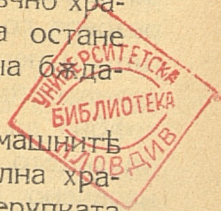
Предговоръ.

Съществуващата криза въ прехраната, благодарение високитѣ цени на месото, млѣкото и млѣчните продукти, които ги правятъ недостъпни за бедното градско население, се чувствува най-силно въ градоветѣ. Градското население изнемогва отъ недостатъчно хранене, нѣщо което не може да остане безъ влияние върху отхраната на бъдещитѣ поколения.

Месото и яйцата на домашнитѣ птици сж лесносмилателна и силна храна. Науката е установила, че черупката на яйцето съставлява 14%, бѣлткътъ — 54% и жълткътъ — 32% отъ общото тегло на яйцето.

Бѣлткътъ съдържа: вода 85.75%, азотни вещества 12.67%, мазноти 0.25% безазот. вещ. — и соли 5.59%.

Жълткътъ съдържа: вода 50.82%, азотни вещества 16.24%, мазноти 31.75% безазот. вещ. 0.13% и соли 1.09%.

Сухитѣ вещества въ бѣлтѣка и жѣлтѣка съдържатъ 3.48% пепелни вещества, въ които има: 17.37% кали, 10.91% варъ и 37.62% фосфорна киселина. Освенъ тѣхъ се намиратъ още: натри, желѣзенъ окисъ, сѣрна киселина и др. Като се има предъ видъ голѣмото значение на фосфорновариената солъ за образуването на коститѣ и това на калия, натрия, желѣзото и сѣрата за образуването на кръвта и мускулитѣ, лесно е да се разбере голѣмата хранителностъ на яйцето и неговото голѣмо значение за изхранването на човѣка. При това, не трѣбва да се забравя, че въ жѣлтѣка на яйцето се съдържа едно вещество, наречено лецитенъ, което се намира въ нервитѣ и кръвнитѣ тѣлца и което е отъ голѣмо значение за службата на последнитѣ.

Като се има предъ видъ казаното по-горе, лесно е да се разбере значението, което може да има едно разумно наредено птицевѣдство, макаръ и въ малъкъ размѣръ, за изхранването на градското население. За голѣмо съжаление, на него не се отдава онова зна-

чение, което заслужава. По моето схващане, невниманието къмъ птицевѣдството се дължи главно на това, че се смѣта, какво малкиятъ градски дворъ е непригоденъ за птицевѣдство. Вѣрно е, че отглеждането на домашнитѣ птици, главно на кокошкитѣ, при ограниченъ просторъ, срѣща нѣкои голѣми мъжнотии. При все това, науката и практиката сж показали, че и при градскитѣ условия може да се нареди едно птицевѣдство, което не само ще доставлява въ всѣко време прѣсни птичи продукти на семейството, но при днешнитѣ условия може да бжде и напълно доходно.

Навсѣкжде на западъ въ и около голѣмитѣ градове, работническитѣ семейства и изобщо малоимотното население се занимава съ птицевѣдство и то не само за свои лични нужди, а изкарва и на пазаря яйца и птици, като съ това си докарва единъ значителенъ допълнителенъ доходъ. Време е и у насъ да се заемемъ по-сериозно съ птицевѣдството въ градския дворъ.

Въ настоящата книжка съмъ си поставилъ за задача да дамъ най-важнитѣ и съществени напътвания за едно разумно птицевъдство въ градския дворъ, за да може градското население да си помогне до известна степенъ само въ изхранването си при съществуващата криза.

Отъ автора.

Условия за успѣха на птицевъдството въ малкитѣ дворове.

1. Подходяща раса.

Поради това, че градскитѣ дворове не сж пространни, че обикновено въ тѣхъ липсва изобилна текуща вода и въ интереса на по-големата чистота въ двора, азъ ще разгледамъ тукъ само кокошитѣ раси, които на първо мѣсто трѣбва да се отглеждатъ въ градския дворъ; изоставямъ паткитѣ, гжскитѣ и мисиркитѣ, които изискватъ по-голямъ ширъ, като неподходящи за казанитѣ условия. Освенъ това, паткитѣ изискватъ и повече вода.

Кокоши раси има много и съ различни качества и призвания. Независимо отъ това, кокошката изобщо, е животно, което само при широкъ просторъ и пълна свобода може да развие напълно своята носливостъ и ръстъ. При все това, знае се отъ практика, че има нѣкои кокоши раси, които сравни-

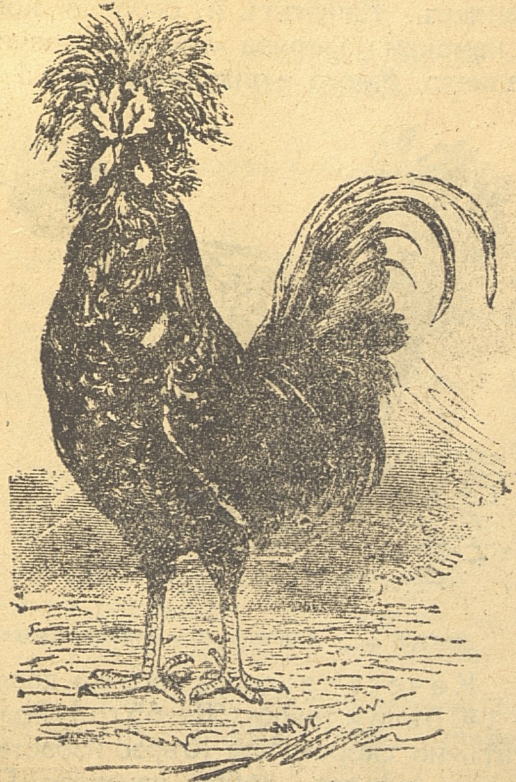
телно добре се чувствуватъ и при ограниченъ просторъ и могатъ и при това условие да даватъ задоволителенъ доходъ.

Най-подходящи за малкитѣ дворове сж раситѣ: худанъ, лангшанъ и орпингтонъ. Тѣ се наричатъ отъ нѣкои паркетни кокошки. Пълна свобода изискватъ раситѣ: Миньорка, Виандотъ, хамбургска и др. Миньорка и Виандотъ могатъ еднакво добре да се причислятъ къмъ едната и другата категория. Мѣстнитѣ кокошки, които сж една голѣма смесица, трѣбва съ малки изчисления да се причислятъ къмъ втората категория — къмъ ония, които изискватъ пълна свобода.

Предъ видъ на това, че не всички отъ изброенитѣ раси могатъ да се намѣрятъ у насъ, азъ ще се огранича да опиша тукъ по-подробно само ония отъ тѣхъ, съ които по-лесно би можель да се снабди всѣки заинтересованъ. Въ всѣки случай, ако това по една или друга причина бжде невъзможно, ще трѣбва да се взематъ мѣстни кокошки, като се подбератъ по-малоподвижни и кротки животни.

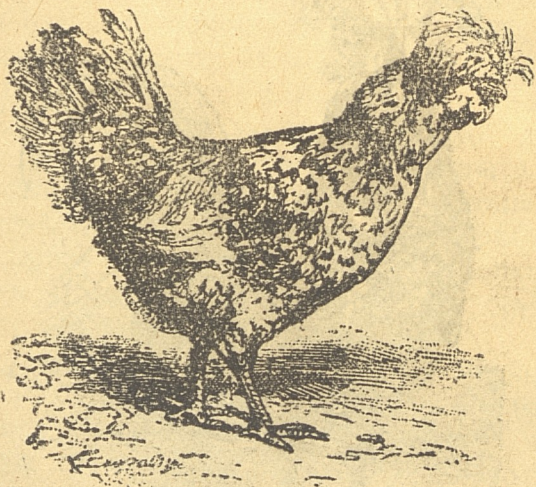
Худанъ.

Произхожда отъ Франция, отъ градеца Худанъ. Най-характерния отли-

Фигура 1. — Пѣтелъ отъ Худанска раса.

чителенъ белегъ е голѣмия рошавъ качулъ на главата. Гребенътъ ѝ е поставенъ отъ предъ на главата и е розовиденъ. Качулътъ ѝ, особено когато се намокри, закрива очитъ и пречи на зрението. Много е плашлива. (Фиг 1 и 2)

Фигура 2. — Кокошка отъ Худанска раса.

Качества: добра носачка, дава 130 — 140 бѣли и тежки (60—65 гр.) яйца. Достатъчно скорозрѣла (бързо израства) и месото ѝ е отъ добро качество. Пѣте-

лътъ достига до $3\frac{1}{2}$ кгр., а кокошката 2— $2\frac{1}{2}$ кгр. Понася ограничения, просторъ, но най-много яйца дава въ широки дворове. Не мжти.

Среща се у насъ у нѣкои любители птицевѣдци въ София.

Лангшанъ и Орпингтонъ.

Лангшанъ е една отъ най-добритъ кокоши раси, които Азия е дала. Произхожда отъ северния Китай. Има черъ, бѣлъ и жълтъ лангшанъ. Първиятъ е най-разпространенъ. Достига една тежестъ отъ 3— $4\frac{1}{2}$ кгр. и дава 120—160 яйца годишно, тежки 60—65 гр. едното. Отлична зимна носачка. Мжти и води пилетата си добре. Месото ѝ е отъ много добро качество. Една отлична кокошка, обаче, у насъ не се развъжда, при всичко че е внасяна много пжти отъ странство.

Орпингтонъ е едно отродие отъ Лангшанъ, добито чрезъ примесване

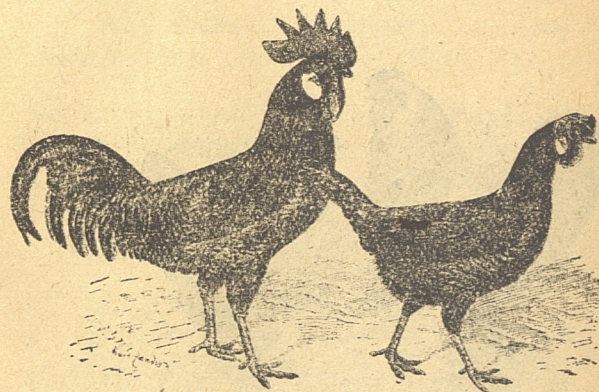
кръв от други раси. Отличава се от Лангшана главно по голѣмитѣ си крака.

Миньорка.

Произхожда от островъ Миньорка, но е разпространена най-много въ Англия, гдето справедливо е наречена „кокошка на работниците“, понеже най-много се отглежда от тѣхъ. Тя е кокошка, която и въ малкитѣ дворове дава много добъръ резултатъ.

Качества: Добра носачка, дава годишно 160—180 бѣли и едри яйца, едно яйце тежи 65—75 гр. Издръжлива е и скорозрѣла. Достига една тежестъ отъ 2—4 кгр. Месото ѝ е сравнително доброкачествено. Кокошката рядко мжти. Пилетата ѝ сж издръжливи и лесно се отгледватъ. Единствениятъ ѝ недостатъкъ е голѣмия гребенъ, който при силни студове измръзва.

У насъ е много разпространена. Отглежда се въ конезавода „Каябурунъ“

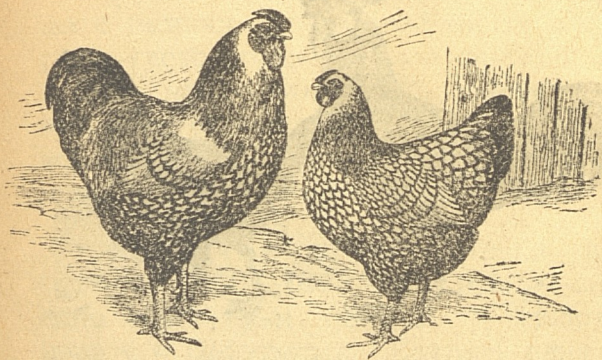

Фиг. 3 Миньорка.

при Ямболъ и складоветѣ за жребци при Стара-Загора и Пловдивъ.

Виандотъ.

Най - младата американска кокоша раса. Добра носачка, но яйцата ѝ не сж

Фиг. 4. Виандотъ.

едри. Скорозрѣла е и съ доброкачествено месо. Тежи $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ килограма.

Дава 140 — 170 яйца годишно, тежки 55 — 65 гр. Добре отгледана, пронася къмъ 6-я месецъ. Минава за добра зимна носачка, Мжти и е добра майка. Пилетата ѝ лесно се отгледватъ.

Има сребристъ, златистъ, жълтъ, бѣлъ и черъ Виандотъ. Клюнътъ и краката имъ винаги сж жълти. (Фиг. 4).

Разпространена е и у насъ, Развъжда се въ земледѣлското училище въ Садово и земледѣлското училище въ гр. Айтосъ.

2. Дворъ и жилище.

Казахъ още въ самото начало, че за да могатъ да развиятъ своята производителностъ напълно, кокошкитѣ трѣбва да не се чувствуватъ стѣснени. Ето защо, колкото по-голѣмъ дворъ може да имъ се отдѣли, толкова по-добре. Най-малкото пространство, което трѣбва да

се отдѣли за една глава, е 2 квадратни метра. По-добре се чувствуватъ птицитѣ, ако имъ се дадатъ 4—6 квадратни метра. При това не трѣбва да се изпуска изъ предвидъ, че колкото помалко мѣсто сме имъ оставили, толкова отдѣлениятъ дворъ трѣбва да бжде по-тѣсенъ, но по-дълъгъ. Така напр., ако имаме 10 кокошки, за които трѣбва да отдѣлимъ 20 кв. метра, дворътъ трѣбвз да бжде 2 метра широкъ и 10 метра дълъгъ или поне 3 метра широкъ и 6.65 метра дълъгъ.

Само по себе си се разбира, че ако имаме цвѣтна или зеленчукова градина въ двора си, мѣстото за кокошкитѣ трѣбва да се отдѣли съ телена мрежа на височина 2 метра. За да се избѣгнатъ прехвъркванията, не трѣбва да се режатъ крилата на кокошкитѣ, защото това се отразява зле върху носливостъта имъ. Препоръчва се да се обтѣгне околостътъ на оградата, наведена на вътре, една ивица около 30 сантиметра широка мрежа.

Дворътъ за кокошкитѣ трѣбва да бжде сухъ и отцеденъ. Най-добре е, ако почвата е лека, пѣськлива, иначе трѣбва да му се даде наклонъ, за да се оттича водата, а още по-добре е, ако можемъ да го насипемъ следъ това съ тѣнъкъ пластъ пѣськъ.

Въ единъ отъ жглитѣ на двора, по възможность запазенъ отъ вѣтроветѣ, се поставя жилището, като се гледа лицето му да бжде обърнато на изтокъ или юго-изтокъ. Курникътъ може да има различна направа и трѣбва да бжде построенъ отъ материялъ, отъ който смѣтаме, че ще ни струва най-евтино. Достатъчно е, ако стенитѣ сж гладко направени или измазани, за да нѣма пукнатини, въ които да се криятъ паразититѣ.

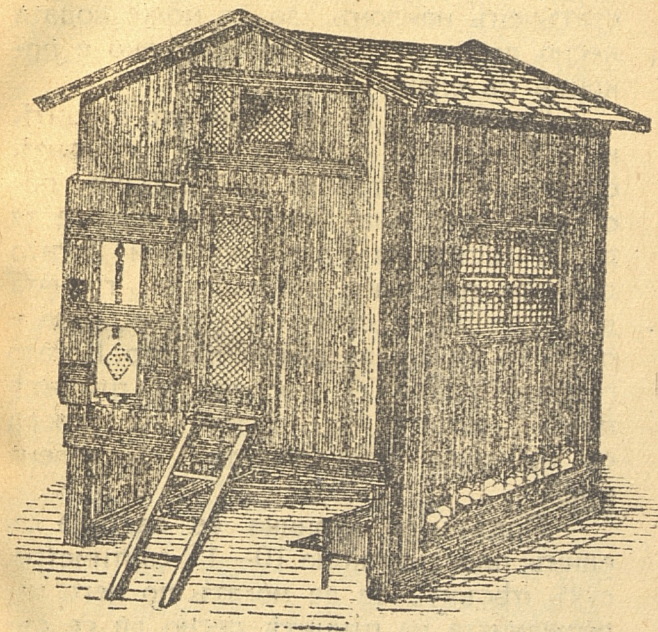
За 12 кокошки ще е потребенъ курникъ отъ 3 квадратни метра или 1.5×2 метра, за 24 глави—6 квадратни метра или 3×2 м. Въ курника, на височина 50—60 сантиметра отъ пода, се поставятъ летви за кацане. На глава се смѣта 20 сантиметра дължина, така щото на една летва, 2 метра дълга, ще

могатъ да кацнатъ 10 кокошки. Лет-
витъ се правятъ 5 см. широки и 4 см.
дебели. Добре е, ако не сж заковани, а
подвижни, за да могатъ при нужда да
се изваждатъ и дезинфекциратъ.

Въ курника се поставятъ и гнѣзда,
въ които кокошкитъ ще снасятъ. Ако
тѣ не сж направени отъ страни и подъ
курника, както е представено въ фи-
гура 5, за тази целъ могатъ да се
поставятъ сандъчета или кошници, за-
слани съ слама, като се смѣта, че
презъ периода на силната носливостъ,
за всѣки 3—4 кокошки трѣбва да
има по едно гнѣздо, ако искаме
кокошкитъ да не разнасятъ яйцата.
Въ всѣко гнѣздо се поставя за при-
мамка по едно твърдо сварено яйце.
Всѣка седмица сламата въ гнѣздото
трѣбва да се пречиства. За по-го-
лѣма чистота добре е, ако надъ гнѣз-
дата, на стената на курника, се при-
крепи хоризонтално по една дъска, коя-
то предпазва да не падатъ нечистотии
въ гнѣздото.

Една твърде практична направа за
малки дворове има курникътъ, пред-

ставенъ на фиг. 5, който въ сръдната
и отъ пода нагоре има височина отъ
1.50—1.80 метра. Долниятъ етажъ е от-
критъ отпредъ и е високъ 1.20 метра. Отъ

Фигура 5.

него 40—50 сантиметра се заравя въ зе-
мята, а надъ земята се оставятъ 70—80 сан-

тиметра за подслонъ на кокошкитѣ въ лошо време. За изкачване на кокошкитѣ въ курника се поставя стълбичка.

На покрива трѣбва да се даде достатъченъ наклонъ, за да може водата лесно да се оттича, особено ако е покритъ съ слама.

Вратата на курника, когато птицитѣ не сж вжтре, особено при хубавитѣ слънчеви дни, трѣбва да се държи постоянно отворена. Препоръчително е тя да се състои отъ две половини; когато долната половина е затворена, горнята да може да се остави отворена. Това е особено важно за презъ лѣтото. Когато горното крило е отворено и птицитѣ презъ нощта сж вжтре, на отвора се прикачва една решетка съ телена мрежа.

Подътъ на курника се застила съ единъ пластъ, около 10—15 сантиметра, сухъ пѣськъ, за да могатъ по него изверженията на птицитѣ лесно да се събиратъ съ гребло.

3. Храна.

Кокошката е всеядно животно и колкото по-разнообразна храна ѝ се

дава, толкова тя по-добре се чувствува и е по-производителна. Изхранването на птицитѣ въ градския дворъ е съпроводено съ голѣми трудности, защото, отъ една страна, то трѣбва да бжде целесъобразно, а отъ друга — сравнително евтино. Когато кокошкитѣ сж свободни и иматъ на разположение голѣмъ дворъ, тѣ намиратъ сами изобилна и разнообразна храна и изхранването имъ въ такъвъ случай не е трудно. Обаче, когато сж затворени въ малъкъ дворъ, първата и най-голѣма грижа на стопанина е да имъ достави достатъчна, разнообразна и силна храна, за да могатъ да снасятъ задоволително, като сжщевременно пъкъ гледа изхранването да не струва скъпо.

Има и друго едно много важно условие, което не трѣбва да се изпуска изъ предвидъ. Понеже птицитѣ сж затворени на тѣсно, ще трѣбва съ храната да имъ се създава постоянно работа (движение), особено презъ зимата. Това е необходимо, не само да се предотвратятъ пороци, къмъ които ги насочва бездѣлнето, като напр. взаим-

ното скубане на перата, изяждането на снесенитѣ яйца и др., но и да могатъ да се развиватъ правилно и да се сгрѣватъ сами.

За правилното и евтино изхранване на кокошкитѣ могатъ да се употрѣбятъ следнитѣ храни:

а. Растителна храна. Въ тази група спадатъ зърненитѣ храни: царевица, овесъ, просо, отсѣвки; меки храни: трици, ярма отъ ечмикъ, овесъ или просо, препеченъ и ситно счуканъ хлѣбъ и пр.; сочни и зелени храни: сладки треви, като люцерна, детелина, лападъ и попарена коприва; презъ зимата: зеле, крѣмно цвекло, отпадки отъ люцерново сѣно и др.

б. Животинска храна: всички отпадъци отъ кланицата, сварени и ситно насечени черва, шкембета. крѣвъ, разни насекоми, които бихме могли да съберемъ, глисти, сдробени на ситно кости и др.

в. Смесени храни, отъ които на първо мѣсто стоятъ отпадъцитѣ отъ кухнята въ домакинството, които трѣбва

да съставляватъ главна частъ отъ храната на птицитѣ.

Мекитѣ храни, като трици, ярма и др., се даватъ предимно сутринъ, забъркани на рохка (не чорбава) каша, като въ нея се смеси въ изобилие, въ зависимостъ отъ годишното време, една отъ гореизброенитѣ зелени храни. Заедно съ тѣхъ се даватъ и животинскитѣ храни.

Отъ зърненитѣ храни, които обикновено се хвърлятъ вечеръ, преди кокошкитѣ да сж се прибрали за нощуване, най-добри, особено за презъ зимата, сж царевицата и овесътъ, дадени по равни части. Ако кокошкитѣ не сж свикнали да ядатъ овесъ, добре ще бжде да ги приучимъ къмъ това, като известно време имъ хвърляме вечеръ само отъ него.

За да имъ се създава постоянно работа (да ровятъ), трѣбва отъ време на време да прѣснемъ изъ двора на кокошкитѣ по малко просо, размесено съ ситна плѣва.

Добре е, сжщо така, ако презъ пролѣтта посѣемъ въ двора нѣколко

парцелки съ нѣкоя сладка трева, (напр. люцерна), като я завардимъ до поникването и укореняването чрезъ тръни или мрежа, следъ което последователно да откриваме парцелкитѣ. По този начинъ кокошкитѣ ще иматъ на разположение постоянно зелена храна.

За да имъ се създава повече работа и презъ зимата, добре е отъ време на време да имъ се закача на колче въ двора или подъ курника по една глава цвекло или зеле, за да кълвятъ.

За правилното хранене на кокошкитѣ е потрѣбенъ и пѣськъ отъ различно естество. Ето защо, ако дворътъ не е достатъчно пѣськливъ, ще трѣбва отъ време на време да се дава на кокошкитѣ и остъръ рѣченъ пѣськъ, въ който да се примесва прахъ отъ счукани черупки отъ яйца или горени кости. Коститѣ сж много полезни въ храната на домашнитѣ птици, особено за кокошкитѣ. Ето защо, има специални машини за смилане на суровитѣ кости съ целъ да се употрѣбятъ въ храната на кокошкитѣ. Кокошки, хранени съ смлѣни

сурови кости, даватъ всѣкога повече яйца.

Изкуствено събранитѣ дъждовни глисти сж една евтина и отлична храна за кокошкитѣ. Тѣ могатъ да се получатъ по следния начинъ. Въ най-засѣнчения и влаженъ край на птичия дворъ се изкопава трапъ, 50 сантиметри дълбокъ, въ който на всѣки квадратенъ метъръ се туря 5 кгр. едра слама (сламата се поставя отвесно). Повърхността на трапа се полива често съ вода и се покрива съ вехти дъски или плочи, а презъ зимата съ 10 сантиметра слама или оборски торъ. Тази покривка има за целъ да държи земята презъ лѣтото влажна, а презъ зимата и топла. Отъ 30—40 квадратни сантиметра добре приготвенъ глистникъ може да се достави единъ хубавъ обѣдъ на 25 кокошки.

Количеството на храната е отъ голѣмо значение тукъ, особено презъ време на мѣната (когато си хвърлятъ кокошкитѣ перата). То трѣбва да бжде всѣкога достатъчно, ако искаме кокошкитѣ да носятъ добре, като при това внимаваме да ги не прехранимъ, за-

щото затлъстяла кокошка не дава яйца. Една средно голѣма кокошка трѣбва да получи дневно смесена и разнообразна храна, отъ изброенитѣ по-рано храни, около 200 грама, равно по своята хранителностъ на съдържанието на 60—70 гр. ечмикъ.

Никакви възбуждающи средства, освенъ доброто и правилно хранене, не сж въ състояние да увеличатъ носливостта. Конопеното и ленено семе предаватъ блѣсъкъ на перата и влияятъ благотворно върху носливостта.

Както виждашъ, читателю, не сж голѣмитѣ разноски, които затрудняватъ изхранването на кокошкитѣ въ градския дворъ, а постояннитѣ и голѣми грижи около тѣхъ, които, както ще видишъ по-нататъкъ, не свършватъ само съ това. Обаче, не трѣбва да се забравя пѣкъ, че домашнитѣ птици сж едно отлично средство за използуване труда на старитѣ хора и децата; по такъвъ начинъ последнитѣ се приучватъ къмъ полезенъ трудъ.

4. Съставъ на кокошето стадо.

Кокошето стадо трѣбва да има добри пѣтли. Добриятъ пѣтелъ се познава лесно. Той има добре развитъ гребенъ и обици, носи се гордо и и буенъ (мжжественъ), покрива кокошкитѣ леко и е грижливъ къмъ тѣхъ. Кукурига често силно и продължително. Гребенътъ трѣбва да стои на главата здраво и правъ. Освенъ това, пѣтелътъ трѣбва да има широкъ грѣбъ, особено въ областта на половитѣ органи. и широки и дълбоки гърди.

Отъ количеството на пѣтлитѣ въ стадото зависи оплодеността на яйцата. Тѣхното количество зависи пѣкъ отъ числото и расата на кокошкитѣ. Обикновено при по-тежкитѣ и неподвижни раси, като Орпингтонъ и Лангшанъ то трѣбва да бжде 1:10. при другитѣ раси като Худанъ, Виандотъ и мѣстнитѣ—1:15. Когато кокошкитѣ се държатъ въ тѣсни дворове и сж малко на брой, напр. 10, добре е да имаме 2 пѣтли, които да се смѣняватъ всѣки 3—4 дена.

Най-голѣма носливостъ развиватъ кокошкитѣ до края на четвъртата си го-

дина; ето защо, най-добра сметка ще има домакинътъ, ако не държи кокошки по-стари отъ 4 години, а още презъ есенъта на четвъртата година отстрани старитъ кокошки и презъ следната година ги замѣни съ млади.

5. Насаждане.

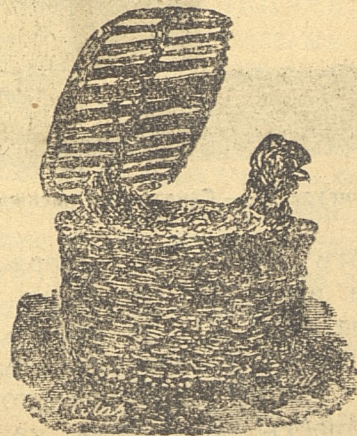
Изборъ на яйцата. За насаждане да се избиратъ преимуществено яйца съ срѣдна голѣмина, които произхождатъ отъ две и тригодишни кокошки, отбелезани като добри носачки, и яйца, които иматъ правилна форма и нормаленъ външенъ изгледъ. Яйца съ мека и рохка черупка не трѣбва да се употребяватъ за несаждане. По отнoшение на прѣснотата, яйцата не трѣбва да бждатъ по-стари отъ 14 дена.

Насаждането да се извършва презъ м. м. мартъ и априлъ. За мжте не да се употребяватъ кокошки или мисирки. Последнитъ сж за предпочитане, понеже подъ тѣхъ могатъ да се насадятъ повече яйца (20—25), могатъ да се насаждатъ до 3 пжти едно следъ

друго, мжтатъ и водятъ пилетата по-добре, могатъ да се заставятъ да мжтатъ и когато не сж разклопани и т. н.

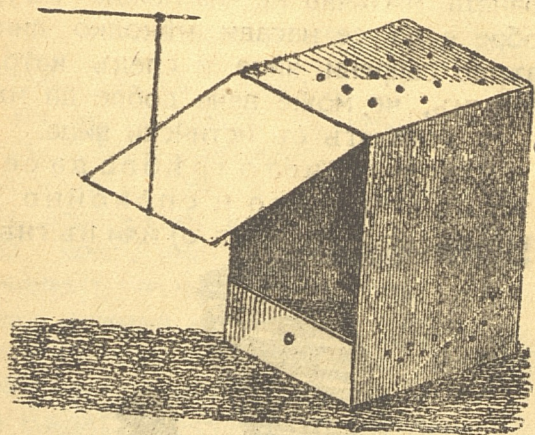
Изборътъ на мжтачката е отъ голѣмо значение. Всѣкога трѣбва да се избиратъ изпитани мжтачки. Ако избраната мжтачка не изглежда сигурна, добре е да се насади нѣколко дни на твърдо сварени яйца и следъ като се увѣримъ, че може вече добре да мжти, да се замѣнятъ съ истински яйца.

Насаждането трѣбва да се извършва на тихо и спокойно мѣсто, въ кошчета (фиг. 6) или въ гнѣзда,

Фигура 6. — Кошче за насаждане.

направени от дъски с размери 40 см. широки, 40 см. дълги и толкова високи. Лицето на гнездото е отворено, само долната част трябва да бъде обкована с една дъсчица, 10 см. широка, за да не падат яйцата. Останалата

Фигура 7. — Сандъче за насаждане.

часть от лицето се отваря и затваря с една вратичка, направена във вид на клапа (фиг. 7). За целта може да се употреби и газево сандъче.

На дъното на сандъчето се туря един пласт мека слама, като се гле-

да, щото във сре́дната гнездото да бъде малко вдлъбнато. За предпазване от паразити, които твърде много безпокоят мжтачките през време на мжтенето и го правят несигурно, трябва подложката, както и перушината на квачката, главно под крилата, врата, главата и между крилата, да се наръси с трен прах или прах от суха пепел, размесена с малко прах от варь.

Мжтачката трябва всекидневно да напуска гнездото по 15—20 минути. Това е необходимо, за да се провѣтрят яйцата; иначе зародишът би се задушил във тях. Това провѣтряване става, когато кокошките се извадят от гнездата, за да се хранаят и напоят. За храна на мжтачките трябва да се дава ечмикъ, овесъ, пшеница и др., но във никой случай да не е мека и зелена храна, защото и без това кокошките през периода на мжтенето сж наклонни към диария.

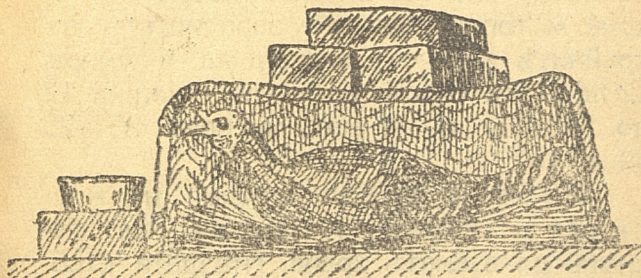
Въ един от жглите на мжилнята трябва да има всъкога една ямичка, пълна с пепел, въ която

да се кжпять кокошкитѣ, за да се об-
легчатъ отъ паразититѣ.

Трѣбва строго да се съблюдава,
шото при завръщането на мж-
тачкитѣ въ гнѣздата си, всѣка
да заеме своето гнѣздо.

Ако искаме да заставимъ мисирката
да мжти, което трѣбва да стане преди
да е започнала да носи, трѣбва да
изберемъ по-стара (не едногодишна) и
предимно такава, която е мжила
вече. Гнѣздото за нея може да бжде
приготвено по сжщия начинъ, само че
трѣбва да бжде по-голѣмо и толкова
високо, че като се похлупи и затисне
капака, мисирката да не може да се
изправя. И тукъ въ началото трѣбва да
се подложатъ твърдо сварени яйца. По-
ставя се върху тѣхъ мисирката, похлуп-
ва се и се затиска отгоре съ нѣкой те-
жъкъ предметъ, за да не може да ста-
ва (фиг. 8). Често пжти даватъ на ми-
сиркитѣ преди да ги поставятъ върху
яйцата, бѣлъ хлѣбъ, непоенъ съ вино
или ракия, или пѣкъ имъ оскубватъ пе-
рата по корема и натъркватъ кожата съ
коприва или терпентинъ, съ цель да ги

заставятъ по-лесно да мжтятъ; тове не
е необходимо, ако мисирката е добра
мжтачка. Следъ 24 часа отъ насажда-
нето, мисирката се пуска отъ гнѣздото
и ѝ се дава храна и вода. Ако, следъ
като се нахрани, тя сама потърси гнѣз-
дото и легне върху яйцата, насаждатъ
ѝ се истински яйца; ако ли не, затваря

Фигура 8. — Принудително насадена мисирка.

се още за 24 часа насила. Добритѣ мж-
тачки започватъ да мжтятъ обикновено
следъ 24—48 часа. Нека се помни, че
при все това, има мисирки, които по
никакъвъ начинъ не могатъ да се за-
ставятъ да мжтятъ, когато не сж раз-
клопани. Мисиркитѣ могатъ да се на-

саждатъ 3 даже до 5 пжти едно следъ друго. Това ще бжде обяснено по-долу.

По колко яйца трѣбва да се насаждатъ подъ всѣка мжтачка, зависи отъ нейната голѣмина, отъ величината на яйцата и отъ времето (дали е по-топло или по-студено). Въ никой случай не трѣбва да се насаждатъ повече яйца, отколкото мжтачката може добре да покрие и топли, защото зародишътъ въ крайнитѣ яйца се простудява и умира. Срѣдно се смѣта на една кокошка 12 до 15 яйца и на една мисирка 20—25 яйца.

Работи презъ време на мжтенето. Когато мжтачкитѣ се пуснатъ да взематъ храна, гнѣздата трѣбва да се прегледатъ. Всички строшени яйца трѣбва да се отстранятъ, изцапаната подложка да се замѣни съ нова, а изцапанитѣ яйца да се измиятъ съ топла вода (не гореща).

На шестия до осмия день, насаденитѣ яйца трѣбва да се подложатъ на миражъ (провърка на лампа). Тази работа се извършва по следния начинъ: въ мжтилната, вечерно

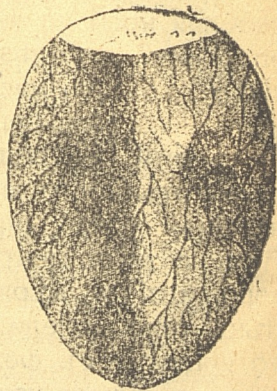
време или пѣкъ презъ деня, като се закрие прозореца, запалва се лампа. Взиматъ се яйцата изъ подъ мжтачкитѣ едно по едно. Яйцето се хваща съ лѣвата ржка за острия край и се поставя близо срещу лампата, дланъта на дѣсната ржка, отворена, се поставя върху дебелия край на яйцето. Ако яйцата сж оплодени, забелѣзва се въ свѣтлото яйчно съдържание едно тъмно петно и въ него развиващия се зародишъ още по-тъменъ, въ видъ на зърно отъ фасулъ, отъ което лжчеобразно излизатъ червени конци (кръвоноснитѣ сждове). Ако се забелѣжатъ тъмни петна безъ зародишъ и кървоносни сждове или пѣкъ само дебели криви червени линии, то яйцето е съ фалшивъ зародишъ. Ако ли пѣкъ яйцето изглежда бистро, свѣтло, то е неоплодено (фиг. 9 и 10). Яйцата съ фалшивъ зародишъ, както и неоплоденитѣ, трѣбва да се отстранятъ. Последнитѣ (неоплоденитѣ) могатъ да се употребятъ за храна на човѣка, а другитѣ (съ фалшифъ зародишъ), като се сварятъ твърдо, могатъ да се употребятъ за хранване на малкитѣ пилета.

Миражът на яйцата е отъ голѣмо значение и не трѣбва да се изпуска практикуването му, толкова повече, че съ малко упражнение, окото лесно навиква да разпознава еднитѣ и другитѣ яйца, а това е много важно, за да се

Фигура 9. — Прегледъ на яйцата на лампа

използува по-добре мжтачката. Ако следъ мидажа видимъ, че подъ мжтачкитѣ сж останали по-малко яйца, напр. 8 или 10, когато първоначално сме поставили 12, 15 или 24, то въ такъвъ случай трѣбва да се направи едно пре-

Фигура 10. — Изгледъ на оплодено яйца.

хвърляне, като натъквимъ подъ всѣка мжтачка първоначалното количество яйца, а останалитѣ безъ яйца мжтачки насадимъ наново.

При мисирката-мжтачка, следъ като се излупятъ пилетата, въ зависимостъ отъ голѣмината ѝ и външната температура, може да се даде на всѣка една да води отъ 30—50 пилета, а останалитѣ свободни мисирки да се насадятъ веднага пакъ. По този начинъ могатъ да се насаждатъ мисиркитѣ до 5 пжти едно следъ друго, обаче това често пжти ги твърде много изтощава. Ето защо, не трѣбва да се допуска редовно насаждане повече отъ 3 пжти.

6. Отгледване на пилетата.

Често пжти още на 20 день, редовно на 21 день, пилето въ яйцето започва да чука съ твърдото рогово зърно, което се намира на върха на човката, по черупката на яйцето, за да я разчупи и излезе. Постепенно пукнатината става по-голѣма, защото пилето се движи (обръща се) по дългата си ось

и чука, докато отвора стане до толкова голѣмъ, че може да се измъкне.

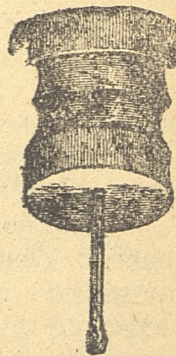
Излѣзлитѣ отъ яйцата пилета трѣбва да се оставятъ да изсѣхнатъ подъ майката. Изсѣхналитѣ пилета трѣбва да се взематъ по 2—3 пѣти на день, защото тѣпчатъ по неизлупенитѣ още яйца и задушватъ находящитѣ се въ тѣхъ пилета. За тази цель, тѣ се поставятъ въ една кошничка, покриватъ се отгоре и се поставятъ на топло мѣсто до излупването на другитѣ. Черупкитѣ трѣбва сѣщо да се изхвърлятъ отъ гнѣздата. Ако до 23 день останатъ неизмѣтени яйца, тѣ трѣбва да се изхвърлятъ и пилетата да се предадетъ на майката, като ѝ се приготви едно ново гнѣздо.

Подпомагане на пилетата да се освободятъ по-скоро отъ черупката, трѣбва да се избѣгва.

Излупенитѣ пилета трѣбва да се хранитъ чакъ следъ 24—48 часа. Отначало трѣбва да имъ се дава по-малко храна на веднажъ, но по-често — 5—6 пѣти дневно. За храна въ първитѣ два или три дни добре е да имъ се дава

твърдо сварено и ситно надробено яйце, размесено съ ситенъ печенъ хлѣбъ и много ситно насечена зелена храна, като салата (полска, дива или градинска), лапатъ и др. Захранването съ просо или други твърди храни трѣбва да се избѣгва. По нататѣкъ храната имъ ще се състои отъ едро смлѣно брашно отъ овесъ, ечмикъ, просо и ситенъ печенъ хлѣбъ, разбъркани на каша съ вода. Кашата не трѣбва да бѣде рѣдка, а прѣхка до толкова, че едвамъ да се лепи по дървенитѣ поставки (фиг. 11). Крѣхка и ситно насечена зелена храна, като дива или градинска салата, листа отъ люцерна и детелина, лапатъ и др., не трѣбва да липсва никога. Тя трѣбва да се дава всѣкидневно, или размесена съ другата храна, или отдѣлно въ едно дървено коритце.

Нѣколко пѣти презъ седмицата трѣбва непременно да се турятъ въ

Фигура 11. —
Дървена по-
ставка за храна.

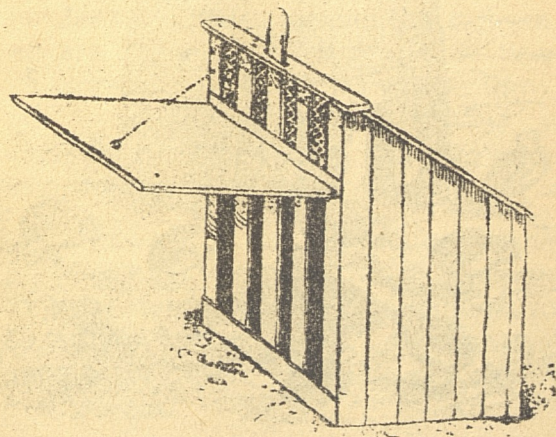
храната на малките пилета материи, които усилват развитието на скелета и мускулите, като напр. горени черупки от яйца, ситно натрошени кости, прах от хоросан или варовити камъни, сварени и много ситно насечени месо, черва, дробъ, риба (заедно с костите), насекоми, червеи и др.

Тръбва строго да се съблюдава, щото храната да не стои постоянно при пилетата, а щомъ сж се нахранили, което лесно се познава съ попиране на пълните гуши, да се отстранява до следующето хранене.

Прѣсна вода не трѣбва никога да липсва. Понеже къмъ четвъртия и деветия до единайстия день у пилетата често се появява диария, добре е да се туря въ водата всѣкога по малко зеленъ камъкъ.

Първите нѣколко дни пилетата, заедно съ майката, се държатъ затворени. По-после, въ топлихъ слънчеви дни, трѣбва да се пущатъ по-нѣколко часа на день по двора. Приучването имъ къмъ външната температура трѣбва да стане постепенно, като се пазятъ

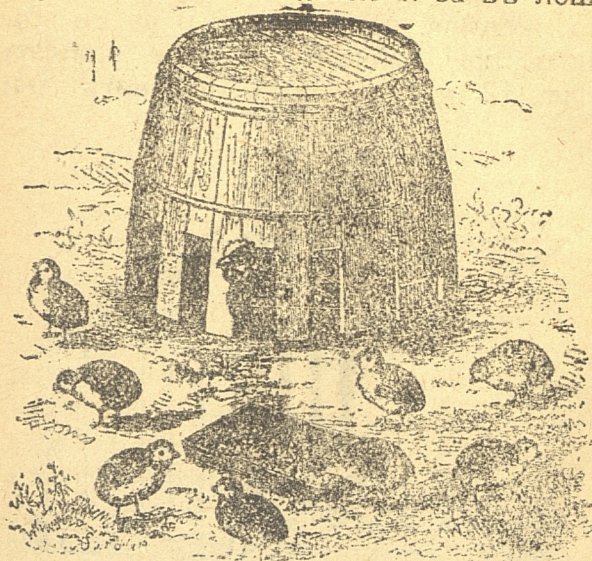
грижливо отъ влагата. За тази цель, добре е да се направятъ сандъчета, въ които да се постави майката заедно съ пилетата и които така да сж приспособени, че пилетата да могатъ по желание да излизатъ и да се връщатъ при майката, за да се стоплятъ (фиг. 12 и 13). Презъ хубавите дни,

Фигура 12. — Сандък за пилета.

сандъчетата могатъ да се поставятъ и вънъ на двора, на нѣкое запазено мѣсто. По-после, когато пилетата свикнатъ

добре съ външната температура, което трѣбва да бжде постигнато къмъ 8—10 дѣня. пилетата се пущатъ заедно съ майката по двора, а сандѣчето имъ служи само за ношуване и за въ лошо

Фигура 13. — Сандѣкъ за пилета.

време. Тия сандѣчета се поставятъ отъ началото въ лѣтното отдѣление на курника, като предварително добре се дезинфекциратъ.

Когато пилетата позастарѣятъ, трѣбва да се хранятъ 4 пѣти на дѣнь, а отъ 5—6 седмици — три пѣти, като постепенно се привикватъ къмъ твърда храна. За тази целъ къмъ 5—6 седмица трѣбва да имъ се дава по малко варенъ или накиснатъ ечмикъ или пшеница, а по-после и сухи, заедно съ кашата или отдѣлно, като постепенно се увеличаватъ сухитѣ храни за смѣтка на меката храна. Отъ 8 или 10 седмица тѣ могатъ да се хранятъ вече като старитѣ кокошки. Пилетата трѣбва да се хранятъ отдѣлно отъ старитѣ кокошки, защото иначе тѣ ще гладуватъ.

Трѣбва да се пази, щото пилетата да не бждатъ нападнати отъ паразити; за тази целъ трѣбва помещението да се държи чисто, често да се дезинфекцира и да има въ него всѣкога баня отъ пепель.

До четвъртия месецъ на пилетата не трѣбва да се поставятъ пѣрти за качане, а да имъ се постила слама или сѣно, на което да лежатъ.

7. По-важни пороци и болести и лѣкуването имъ.

Пороци.

1. Единъ твърде неприятенъ порокъ е изяждането на яйцата. Той е твърде опасенъ, защото щомъ се появи при една отъ кокошкитѣ, останалитѣ започватъ да подражаватъ, докато всички го усвоятъ и тогава е твърде мъчно да се опазятъ снесенитѣ яйца. Този порокъ се среща повечето между кокошки, които се държатъ безъ работа въ тѣсни дворове или стоятъ затворени презъ зимата постоянно въ курника. вслѣствие на което не могатъ да бждатъ заняти съ ровене.

Средствата противъ този порокъ сж следнитѣ:

Презъ зимата, когато кокошкитѣ, поради лошото време, трѣбва да се държатъ по-дълго време затворени, добре е да имъ се даватъ въ изобилие варовити материи; сжщо да имъ се хвърля отъ време на време по малко плѣва, размѣсена съ зърна или конски торъ, за да бждатъ заняти. Презъ лѣтото

кокошкитѣ трѣбва да се пущатъ на свобода и да имъ се дава по-голѣмъ просторъ. Кокошката, у която се забележи тоя порокъ, трѣбва веднага да се отстранява отъ стадото.

2. Другъ единъ порокъ е, че кокошкитѣ не снасятъ яйцата си въ поставенитѣ гнѣзда, а се стремятъ да ги снасятъ на скрити мѣста. Причинитѣ на този порокъ могатъ да бждатъ неудобнитѣ гнѣзда, ако тѣ сж поставени на много свѣтло и шумно мѣсто, ако количеството имъ е недостатъчно и вслѣствие на паразити, ако такива сж се завѣдили въ гнѣздото и др.

3. Скубане и ядене на перата е единъ порокъ, който щомъ се появи у една отъ кокошкитѣ, бързо се усвоява и отъ другитѣ. Причинитѣ за появяването му сж: тѣсенъ просторъ, недостатъчно хранене и поене и липса на варовити материи. Кокошки, у които се забележи този порокъ, трѣбва веднага да се отстранятъ отъ стадото. Проскубанитѣ мѣста, обикновено по врата, гърба и опашката на другитѣ кокошки, добре е да се намажатъ съ разреденъ креолинъ,

миризливо масло или съ прѣсни кокоши извержения.

Външни болести.

1. Измръзване на гребена, краката, прѣститѣ, обицитѣ и др. Презъ силнитѣ студове и въ студени помещения често се случва, щото една отъ казанитѣ части на тѣлото да измръзне, особено ако птицитѣ иматъ възможностъ често да се мокрятъ.

Измръзналиятъ гребенъ и обици приематъ единъ тъмносинъ цвѣтъ, на пипане сж студени, по-после горещи, болезнени и започватъ да се подуватъ. На прѣститѣ се появяватъ пришки и сухъ изгоръ, следъ което тъканитѣ се умъртвяватъ и най-после окапватъ. Сж щото нѣщо става и при измръзналия гребенъ и обици.

Лѣкуването се състои въ следното. Преди всичко, измръзналитѣ части трѣбва постепенно да се размразятъ, като се потапятъ известно време въ студена вода или се натъркватъ съ снѣгъ. Ако има възпаление съ силни болки, добре е болнитѣ части да се намазватъ съ

оловяна вода или стипца (8—10 части стипца на 100 ч. вода). Препоръчва се още да се намазватъ съ вазелинъ, леноно масло и др. Ако болнитѣ части сж гноясали, добре е да се промиятъ и намажатъ съ иодоформена помада. Измръзналитѣ прѣсти, сжщо и много подутитѣ обици, които пречатъ твърде много за свободното движение на главата и приемането на храната, трѣбва да се отрежатъ, а ранитѣ да се лѣкуватъ съ креолинъ, карболова вода, иодоформена помада и др.

Измръзването на гребена се случва често при раситѣ съ голѣмъ гребенъ, като Италиянката, Миньорката и др.

2. Варовити крака. Една болестъ, която често се срѣща при кокошкитѣ. Признацитѣ ѝ сж следнитѣ: по краката се появяватъ сиво-бѣли петна, които постепенно се увеличаватъ и придаватъ на краката единъ жълтеникавъ цвѣтъ и една грапава (груба) повърхностъ. Следъ като болестъта се развие повече, краката се покриватъ съ една кора, прилична на хоросанъ—образуватъ се бруки.

Отъ краката болестъта може да се разпространи по гребена. обицитѣ, врата и т. н.

Болестъта се причинява отъ единъ паразитъ, нареченъ **Dermatoryctes mutans**, поради което е и заразителна.

Лѣкуването трѣбва да има за целъ, преди всичко, да се унищожи паразита. За тази целъ краката трѣбва предварително да се освободятъ отъ струпитѣ. Това става, като се намажатъ съ зеленъ сапунъ, размекнатъ съ гореща вода. Следъ 24 часа операцията се повтаря. Ако презъ това време струпитѣ не сж паднали, намазватъ се още веднажъ и т. н. За отстранение на струпитѣ може да се употреби и глицеринъ. Следъ това се пристѣпва къмъ унищожение на паразита. Като средства противъ него могатъ съ успѣхъ да се употребяватъ: 5—10% разтворъ отъ креолинъ, помада направена отъ 1 частъ креозотъ или карболова киселина и 10 ч. свинска масъ, смесъ отъ 1 ч. бензинъ и 10 ч. рапичено масло или газъ и ленено масло по равни части и др. Краката се мажатъ съ изброенитѣ средства нѣколко

дена наредъ, като предварително добре се измиватъ съ сапунъ.

Заедно съ лѣкуването на краката, трѣбва да се пречистятъ курницитѣ и тѣхнитѣ принадлежности. Стенитѣ трѣбва да се измажатъ съ варъ, въ която има креолинъ или лизолъ (на 1 кофа варено млѣко — 300 гр. лизолъ). Подътъ трѣбва да се полѣе съ вариво млѣко, пречкитѣ за кацане, гнѣздата, вратитѣ и др. трѣбва да се измиятъ съ гвръща вода, въ която има сода.

3. Бѣлъ гребенъ. По гребена, ушкитѣ и обицитѣ се появяватъ бѣли до сиво-бѣли петна съ правилна и неправилна форма, които постепенно се увеличаватъ. Петната се състоятъ отъ малки люспици въ видъ на трици, които най-после се съединяватъ въ едно и образуватъ цѣлъ пластъ. Този пластъ постоянно надебелява, образуватъ се струпи, които въ срѣдата сж малко вдлъбнати. Ако се отстранятъ струпитѣ, показва се кожата, която въ случая е малко вдлъбната. Въ началото на болестъта, гребенътъ се подува малко, после се сбабва и понѣкога става много

малък. Болестта се разпространява по врата и по другите части на тялото, Перата загубват своята лъскавина, стават твърди, сухи, чупят се лесно и започват да падат. Кокошки, нападени от тази болест, имат единъ особенъ миризъ на мухълъ. Болестта се причинява отъ паразита **Achorion Schoculeinu**.

Понеже болестта се пренася лесно отъ една кокошка на друга, то трѣбва веднага, щомъ се забележи, да се раздѣлятъ болните отъ здравите кокошки, а курниците и принадлежностите имъ да се дезинфекциратъ добре съ 10% разтворъ отъ лизолъ.

Болните части на кокошките се намазватъ нѣколко пѣти съ размекнатъ зеленъ сапунъ, въ който има малко лизолъ (1 ч. лизолъ на 10 ч. сапунъ), за да се премахнатъ струпите. Следъ това, болните части се намазватъ съ живачна масъ (1 частъ червенъ или бѣлъ живаченъ окисъ и 6 части свинска масъ) или помада отъ сублиматъ (1 ч. сублиматъ и 100 ч. масъ). Силно заболѣлите птици е добре да се изколятъ.

Вжтрешни болести.

1. Изкилване на яйчния каналъ. Случва се понѣкога, че една частъ или цѣлия яйченъ каналъ се изтрѣсва навънъ.

Причините сж: запекъ, снасянето на голѣми яйца, усилена носливостъ и др.

Лѣкуването се състои въ следното: излѣзлата частъ на яйчния каналъ се измива съ студена вода, въ която има малко оцетъ или стипца. Следъ това, канала се натѣква съ палеца внимателно навътре. Единъ помощникъ държи кокошката здраво, като съ двата си прѣста натиска 1 — 2 часа върху клоака, за да не излезе яйчния каналъ наново. Следъ 2—3 часа канала вече не излиза. Болното животно се поставя на тъмно мѣсто, оставя се нѣколко дена да гладува, като му се дава само вода. Храненето започва постепенно и то съ мека храна.

2. Трудно снасяне. Често пѣти кокошката не може да изхвърли (да снесе) яйцето, което се намира въ яйчния каналъ.

Причини: Заболѣване на яйчния каналъ, много голѣмо яйце (съ два жълтъка), когато яйцето е безъ черупка, когато яйцето по нѣкаква случайност е строшено въ канала и др.

Признаци: Животнитѣ сж безпкойни, иматъ болезнени присвивания, търсятъ скрити мѣста, лѣгатъ често въ гнѣздата, кждето много пжти ги намираме умрѣли.

Лѣкуване. Кокошката се поставя по грѣбъ, държи се отъ единъ помощникъ, следъ това, леко, постепенно и навънъ (къмъ клоака) се разтрива яйчния каналъ по корема, като сжщевременно се стремимъ съ палеца и срѣдния прѣстъ да подхванемъ яйцето отъ вънъ и полека да го избутаме къмъ клоака. Ако яйцето е голѣмо и не може да излезе, тогава съ леко и постепенно налѣгане трѣбва да се строши яйцето, за да изтече съдържанието му, а слѣдъ това остатъка се измѣква навънъ. Колкото по-рано се помогне на животното, толкова възможността за излѣкуването му е по-голѣма. Ако помощта закѣснѣе по-добре е кокошката да се заколи.

3. Лемога (възпаление на ставитѣ). Това е една болестъ, която често се срѣща при домашнитѣ птици. Тя се състои въ това, че пикочната киселина въ кръвта се увеличава и че пикочнитѣ соли се осаждатъ въ тъканитѣ на тѣлото. Това осаждане става главно въ ставитѣ. Старитѣ птици сж повече изложени на тази болестъ, отколкото по-младитѣ. Птици, които се държатъ затворени въ тѣсни двороѣе, страдатъ повече отъ тази болестъ.

Признаци: Въ началото на болестъта животнитѣ иматъ болки въ краката и главно въ ставитѣ, куцатъ, следъ това ставитѣ се подуваатъ, подутоститѣ често пжти достигатъ валичината на лешникъ и болкитѣ сж тѣй силни, че птицитѣ се отказватъ да ходятъ. Въ повечето случаи, такива подутости се появяватъ и по стѣпалото, които по-после се пукатъ и се показва една зърнеста, жълто-сива материя. По-късно птицитѣ изгубватъ апетитъ, стслабватъ и най-после се появява силна диария.

Лѣкуването се състои въ разпѣзването на подутоститѣ, отстранението

на съдържанието имъ и намазване въ трещността на раната съ иодова тинктура. Това се повтаря нѣколко пѣти, като следъ всѣко намазване се туря по една превръзка.

4. Холера. Това е една отъ най-опаснитѣ болести по домашнитѣ птици. Тя се причинява отъ една малка, невидима съ просто око, бактерия.

Заразяването става главно чрезъ изверженията. Заразата отъ изверженията минава заедно съ храната и водата въ организъма. Констатирано е даже, че ако яйца отъ кокошки, заразени отъ холера, се даватъ въ храната на здравитѣ тѣ заболѣватъ сѣщо така отъ холера. Чрезъ вдишането на въздухъ, въ който има холерни бактерии, сѣщо може да стане заразяване.

Болестъта е смъртоносна и се развива много бързо. Много често, безъ да се забележатъ нѣкакви признаци, намираме кокошкитѣ сутринъ въ курника мъртви. Понѣкога развитието на болестъта е по-бавно и смъртъта настѣпва следъ 12—24 ч. или 2—4 дена.

Признаци: Въ такива случаи болнитѣ птици проявяватъ умореностъ, загриженостъ, нѣматъ охота за ядене, легатъ често, отпускатъ крилетѣ си, разтръсватъ си перата, отпускатъ си главата, протѣгатъ си врата нагоре, като сѣщевременно си отварятъ устата. Отъ клюна имъ изтичатъ лиги, животнитѣ повръщатъ, иматъ силна жажда, пиятъ често вода и иматъ силна диария, изверженията имъ иматъ лоша миризма, тѣ сѣ рѣдки, отъ началото иматъ бѣложълтъ цвѣтъ а по-после — зеленъ. Перата около ануса сѣ омацани и олепени едно о друго. Кокошкитѣ си отварятъ често устата, като че ли не имъ достига въздухъ, при което се чува едно хъркане. Гребенътъ и обицитѣ приематъ единъ тъмносинъ цвѣтъ и най-после настѣпва смъртъта, придружена съ пресвивания и треперания.

Лѣкуването се състои изключително въ земаването предпазителни мѣрки.

Преди всичко, трѣбва да се отдѣлятъ птицитѣ, които изглеждатъ здрави и да се дезинфекциратъ съ 2% разтворъ отъ лизолъ. За тази цель, течността се

туря въ едно газево тенеке или чебуръ, кокошката се хваща за крилата и се потапя до главата. Следъ като се извади кокошката, съ ржка се измива и главата ѝ. Ако времето е студено, птицитѣ до изсъхването имъ трѣбва да се турятъ на топличко мѣсто. Следъ изсъхването, тѣ трѣбва да се поставятъ въ помѣщение, необитавано отъ птицитѣ и да имъ се дава въ водата по малко солна киселина.

Заедно съ горното, на курницитѣ, въ които сж заболѣли птицитѣ, и на принадлежноститѣ имъ трѣбва да се направи една добра дезинфекция.

Лѣкуването на болнитѣ птици е напразно, но въ всѣки случай, може да имъ се даде въ водата едно отъ следнитѣ лѣкарства: 1% зеленъ камъкъ, 1—2% лизолъ или креолинъ, или като имъ се дава съ чаена лжжичка сублилатна вода (1:1000), 5—10 капки тинктура опиумъ въ една чаена лжжичка съ червено вино и най-после, нѣколко пжти на день, по една чаена лжжичка 1% таниновъ разтворъ.

Умрѣлитѣ птици трѣбва да се заровятъ дълбоко, като всички обитавани отъ тѣхъ мѣста се измажатъ или поръсятъ съ варено млѣко.

5. Пипката е едно възпаление на лигавата ципавъ носа и устата. Ако възпалението е хроническо, то обхваща и лигавата ципа на гръкляна и разклоненията на дихателната тржба.

Причини: простуда, раздразнителни газове, пушѣкъ или прахъ и пр.

Признаци: птицитѣ кихатъ, при което отдѣлятъ една жълта лигава материя. Ако заболѣването е по-силно, птицитѣ си отварятъ устата при дишането, защото лигавитѣ ципи въ носа сж подути и птицитѣ не могатъ да дишатъ свободно презъ него. Често пжти при дишането се чува единъ особенъ звукъ (свирене). Като си отвори устата, забелѣзватъ се гнойни лиги.

Лѣкуване: заболѣлитѣ животни трѣбва, преди всичко, да се отдѣлятъ отъ здравитѣ, защото тази болестъ има и друга една заразителна форма, а въ началото е трудно да се опредѣли съ коя отъ тия две форми имаме работа

въ случая. Болнитѣ птици трѣбва да се държатъ на топло, да се гледатъ и хранятъ грижливо. При храненето трѣбва да се предпочитатъ мекитѣ храни, напр. ярмата. Обикновено птицитѣ оздравяватъ безъ по-нататъшно лѣкуване. Ако заболѣването е по-сериозно, добре е да се дава въ водата на болнитѣ птици по малко сода (двойна вжглеливо-натриена соль) или карлсбадска солъ.

Ако болестъта е обхванала и лигавитѣ ципи на ябълката, и по-надолу, което се познава по честото кашлене, добре е на птицитѣ да се даде нѣколко пѣти на день по една чаена лжжичка разреденъ медъ, размесенъ съ малко нишадръ.

Рѣзането върха на езика или обелването кожата му е твърде погрѣшно, безполезно и сѣщевременно мжчително за птицитѣ. Затвърдяването върха на езика не е причина на болестъта, а следствие. Понеже птицитѣ не могатъ да дишатъ презъ носътъ, а си отварятъ устата, то върхътъ на езика затвърдява и добива единъ тъменъ цвѣтъ.

6. Дифтеритъ. Признацитѣ на тази болестъ сж: въ началото птицитѣ си трѣсятъ перата, изгубватъ апетитъ, изглеждатъ загрижени, уморени, видимитѣ лигави ципи, като гребена и обицитѣ, ставатъ блѣди. Следъ това заболѣватъ лигавитѣ ципи въ носа, устата, гърлото и дихателната тржба. Казанитѣ ципи отъ началото се зачервяватъ, а по-после се покриватъ съ една жълто-бѣла сиренява маса. Последната се държи здраво за ципата и, ако се опитае да я премахнемъ на сила, изтича кръвъ. Птицитѣ си отварятъ устата и трудно поематъ храната си. Ако заболѣването започне отъ носната празнина, животнитѣ кихатъ, появяватъ се лигави изтичания, носнитѣ дупки сж зипушени и често заболяватъ и очитѣ. Очитѣ ципи се зачервяватъ и подуватъ, клепачитѣ се затварятъ, въ жглитѣ на очитѣ се явява пяна, а по-после и гной. По лицето се появяватъ отоци, пълни съ жълта сиренява маса. Вследствие на тѣхъ и когато сжщата маса се появи въ носа, главата се подува и приема неправилна форма. Когато болестъта обхване гръкляна и

разклоненията му, дишането е трудно и съпроводено съ хъркане.

Лѣкуване. Силно заболѣлитѣ птици е добре да се заколятъ. Останалитѣ да се прегледватъ внимателно. Здравитѣ да се отдѣлятъ въ помѣщение, необитавано отъ птицитѣ, като предварително се дезинфекциратъ, както при холерата. Помѣщенията, както и принадлежноститѣ имъ, сѣщо да се дезинфекциратъ. На здравитѣ, а главно на болнитѣ птици, трѣбва да се дава изключително мека храна, като: забъркана ярма, трици и др. Болнитѣ мѣста по лигавитѣ ципи да се намазватъ съ иодена тинктура. Въ водата да имъ се туря по малко зеленъ камѣкъ или салицилова киселина.

Болезтѣта е силно заразителна, затова умрѣлитѣ отъ нея птици трѣбва да се закопаватъ на мѣсто, скрито отъ кокошкитѣ и кучетата и на дълбочина повече отъ 1 метъръ въ земята.

Паразити.

1. Кокошинки (вѣшки). Тѣ сѣ всеѣкиму добре известни. Въ голѣмъ раз-

мѣръ тѣ обезпокояватъ силно птицитѣ и ги каратъ да отслабватъ. Тѣ сѣ особено опасни за пилетата.

Унищожението имъ става, като се измаже курника съ варено млѣко, въ което има лизолъ или креолинъ (на 10 литри варено млѣко 300—400 гр. лизолъ), а принадлежноститѣ и прѣчкитѣ за кацане да се измиятъ съ горещъ разтворъ отъ сода. Добре е между перата, подъ крилата, между краката и около врата да се наръси сѣренъ прахъ (сѣренъ цвѣтъ), брашно отъ варъ или да се намажатъ съ смесъ отъ една частъ анасонъ и 8—10 части рапичено масло. Когато кокошинкитѣ сѣ въ голѣмо количество, съ успѣхъ може да се употреби терпентинъ, съ който да се намажатъ всички пукнатини.

2. Обикновената птича краста (*Dermanyssus avium*). Единъ паразитъ, който се храни отъ кръвта на птицитѣ и е твърде опасенъ. Презъ деня се крие въ пукнатинитѣ на курника, гнѣздата, прѣчкитѣ и др., а нощно време полазва по птицитѣ. Вижда се добре съ просто око. Когато сѣ натру-

пани много на едно мѣсто, тѣ представяватъ червени точки. Напада така сжщо кучетата, коткитѣ даже и човѣка. Полазва въ ушитѣ и носѣтъ. Малкитѣ пилета мори, а възрастнитѣ птици отслабватъ твърде много отъ него.

Унищожението му става по сжщия начинъ, както и на кокошинкитѣ.

8. Запазване яйца за презъ зимата.

За запазване за презъ зимата трѣбва да се избератъ здрави, чисти и прѣсни яйца. Най-добри за целта сж яйцата, снесени презъ м. августъ и септемврий, когато пѣтлитѣ сж изтощени и по-редко покриватъ кокошкитѣ. То, обаче, може да стане и презъ м. мартъ, априлъ и май, когато яйцата сж поевтини. За съхранение на яйцата има много начини, но азъ ще опиша тукъ сигурни и лесно приложими въ домакинството.

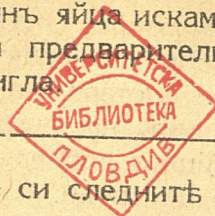
1. Яйцата се нареждатъ въ сандѣкъ на редове, като между редовѣтъ и най-отгоре се посипва по единъ пластъ

ситно счукана каменна солъ, така че всички празнини между яйцата да бждатъ засипани добре. Отгоре сандѣкътъ се затваря добре съ капакъ. Сандѣкътъ съ яйцата се поставя на сухо мѣсто. При този начинъ на съхранение, бѣлтѣкътъ на яйцата добива малко солень вкусъ, което не вреди.

2. Яйцата се нареждатъ въ стѣкленъ сждъ или гърне и се заливатъ съ варено млѣко, приготвено по такъвъ начинъ, че на всѣки литъръ вода се взима 8 грама чиста негасена варъ. Сждѣтъ се затваря плѣтно и се поставя въ нѣкой долапъ.

3. Най-сигурното средство за съхранението на яйцата е водното стѣкло. Яйцата се нареждатъ въ гърне и се заливатъ съ разтворъ отъ водно стѣкло. За приготвлението на разтвора се взема на 1 литъръ водно стѣкло 10 литри преварена вода, разбърква се добре и се налива въ гърнето върху яйцата. Въ тѣй нагласеното гърне, могатъ всѣкидневно да се пуцатъ яйца, до като водното стѣкло се превърне на жиле (пача). Жилето отъ водно

стъкло може да се употреби следъ това за миене, вмѣсто сода. Ако съхраненитѣ по този начинъ яйца искаме да варимъ, то тѣ трѣбва предварително да се надупчатъ съ игла.

Набавете си следнитѣ книжки:

1. Разумно развъждане, отглеждане и хранене на домашнитѣ птици (трето поправено издание), Отъ П. Габровски, цена 8 лева.

2. Изкуствено излупване и отглеждане на домашнитѣ птици. Отъ П. Габровски, цена 10 лева.

Абонирайте се и за сп. „Земледѣлска практика“, годишенъ абонаментъ 40 лв., което дава съвети и упътвания по птицевѣдството.

Книжкитѣ и списанието се доставятъ отъ Книгоиздателство Агрария, София, площадъ „Солунъ“, № 1.

Цена

24. Трѣбва ли да торимъ нивитѣ?	4.50
25. Какъ да се защищавамъ предъ мировия съдия безъ адвоката	6.—
26. Подхранване (кърмене) и поене на пчелитѣ II изд.	6.—
27. Изборъ, хранене и гледане на работнитѣ волове	4.50
28. Рѣзбита на лозята. (Съ 20 фигури въ текста) III изд.	6.50
29. Перонспората (маната) по лозята и борбата съ нея	6.—
30. Разумно използване на горитѣ въ селското стопанство	6.—
31. Изборъ на семето, запазване и приготвл. му за посѣвъ	7.—
32. Заразителни болести по свинетѣ и борбата съ тѣхъ	4.50
33. Зеленчуковата градина въ земледѣлското стопанство	5.—
34. Какъ лесно и ефтино да се снабди земледѣлското стопанство съ изобилна и здрава вода?	5.—
35. Практическо ржководство по земледѣлско смѣтководство (Съ 18 образци отъ книги)	7.—
36. Упътване за правилното засаждане на овощнитѣ дръвчета	4.—
37. Отгледването на мака. (Съ 5 фигури въ текста).	4.50
38. Какъ да отгледваме и използваме ливадитѣ си, за да добиемъ отъ тѣхъ по-голямъ доходъ? (Съ 11 фигури въ текста)	7.—
39. Доходно птицевѣдство въ малкитѣ дворове. (Съ 14 фиг. въ текста)	8.—
40. Какъ се приготвява добро и трайно вино? (Съ 6 фиг. въ текста)	3.—
41. Отгледането на ягодитѣ и малинитѣ. (Съ 15 фиг. въ текста)	3.—
42. Историата на едно пшеничено зърно. (Съ 17 фиг. въ текста)	6.—
43. Какъ да намалимъ загубитѣ си отъ смъртни случки по добитъка?	5.—
44. Предпазване на домашнитѣ животни отъ заболяване	6.—
45. Популярень джебенъ лѣчебникъ	10.—
46. Оползотворяване на закланата свиня въ домашното	3.—
47. Новости въ пчеларството	3.—
48. Кратко ржководство по бубарство	6.50
49. Изкуствено излупване и отгледване на домашнитѣ птици (съ 20 фиг. въ текста)	10.—

ПОПУЛЯРНА ЗЕМЛЕДЪЛСКА БИБЛИОТЕКА
„СЕЛСКО СТОПАНСТВО“

Излиза под редакторството на агрономите
Г. С. ХЛЪВБАРОВЪ и М. СТОЕВЪ.

Библиотеката дава отдълни, завършени и леснодостъпни книжки по всички отрасли на земледелието и всички области, засягащи селското стопанство и селския живот.

Книжките сж написани от най-видните наши агрономи и обществени дейци.

Изпозитите книжки от библиотеката могат да се доставят от всички по-добре уредени книжарници въ Царството, и направ от Книгоиздателство „Агрария“ — София, „Площад Солуа“ № 1.

За поръчки по-големи от 120 лева се прави 20% отстъпка а за поръчки надъ 200 лева отстъпката е 30%.

Книжките се изпращат само срещу предварително изпращане стойността имъ въ издателството съ пощенски записъ или препоръчено писмо.

За препоръчено изпращане на книгите да се прилага по 4-лева за всеки 50 лева.

Книги съ наложенъ платежъ не се изпращатъ
Списъка на книжките е отпечатенъ на вътрешната страна на кориците.